

III. SEKCIÓ

RÓZSAFALVI ZSUZSANNA

Tárkányi Béla és a Szent István Társulat

Előadásomban Tárkányi Béla egri kanonok, költő, 1872-től a Szent István Társulat alelnöke pályájával foglalkozom.

Tárkányi Béla alig húszévesen a Kisfaludy Társaság díjazottja lett, majd a forradalom előtti irodalmi divatlapok – *Pesti Divatlap*, *Életképek* – szerzője, ugyanakkor az *Őrangyal* című irodalmi almanach adta közre első vallásos költeményeit. Munkatársai és barátai között tudhatta Kazinczy Ferencet és Petőfi Sándort. Papköltőként a hatvanas évektől a Heckenast kiadóvállalat kérte fel imakönyvek összeállítására, írására, melyek a vállalat nagy sikerrel terjesztett kiadványaivá váltak. Előadásomban e kiadványok számbavétele mellett azon törekvések bemutatására is figyelmet fordítok, melyek a vallásos iskolázottság, nevelés fejlesztését célozták meg a társulat tevékenységén belül.

CSIBI NORBERT

„A napi kérdésekben XIII. Leó bölcs tanácsait akarjuk követni.”

Zichy Nándor és a Szent István Társulat (1889–1911)

Zichy Nándor (1829–1911) a 19. század végi magyarországi politikai katolicizmus meghatározó alakja, aki nemcsak a politikai pártszervezés, de a társadalmi és sajtómozgalmak révén is aktívan törekedett a katolikus társadalom mozgósítására, öntudatra ébresztésére. Saját korának világnézeti és szociális kihívásaira igyekezett a Szentszék, különösen XIII. Leó pápa iránymutatásai alapján választ adni. Ezért vállalt a közélet több területén is aktív szervezőmunkát, illetve igyekezett eszméinek széles nyilvánosságot teremteni.

A Szent István Társulattól, melynek elnökségét 1889-ben vette át, azt várta, hogy „katolikus és irodalmi társulat” legyen, és a társadalom minél több szegmensét meg tudja szólítani. Emellett anyagilag stabilan működő, a riválisokkal szemben versenyképes intézmény kialakítására törekedett. Elnöksége idején szervezték igazi nagyvállalattá a társulatot, mely új székházat kapott, saját nyomdája, könyvkötészete és könyvkereskedése lett. Az eredetileg irodalmi társaságnak induló szervezet egyre több ponton kapcsolódott be a katolikus társadalom intézményes és intézményeken kívüli nevelésének, formálásának ügyeibe.

Az új elnök tisztában volt a napisajtó egyre növekvő fontosságával is, így szívesen működött közre lapalapításokban, és maga is intenzív publicisztikai tevékenységet folytatott. A társulat által megjelentetett *Katholikus Szemle* hasábjain 1890-től tizenhét éven át vezette az *Időszaki szemle* című rovatot, melyből jól megismerhetők gondolatai korának szinte minden fontos kérdése kapcsán.

Előadásomban bemutatom Zichy Nándor társulati működését és eszmeiségének azon elemeit, melyek elnöksége idején meghatározták a Szent István Társulat fejlődésének irányát.

KLESTENITZ TIBOR

Giesswein Sándor és a Szent István Társulat

Giesswein Sándor győri kanonok, tudós kutató, a hazai keresztényszocializmus kiemelkedő jelentőségű alakja volt. Egyik pályatársa szerint „az egyházban a demokráciát képviselte. Nem felülről emelték, hanem tulajdon erejével emelkedett mások fölé. Nem látszott a hatalmasok kegyeltjének sem”.

Társadalmi tevékenysége azt követően vált országos jelentőségűvé, hogy 1903-ban a Szent István Társulat Zichy Nándor gróf személyes rokonszenvének és pártfogásának is köszönhetően megválasztotta ügyvezető alelnökévé, és Győrből Budapestre költözött. A társulat – amely könyvkiadóként egyaránt gondoskodni kívánt a katolikus értelmiség, illetve a szélesebb néptömegek szellemi igényeiről – hivatott vezetőt nyert Giesswein személyében, aki egyformán kiismerte magát a tudomány berkeiben és az egyszerű munkások között. Társulati alelnökként sikeresen lobbizott egy katolikus tudományos társulat, a Szent István Akadémia létrehozásáért Csernoch János hercegprímásnál, és az újonnan létrejövő szervezet tagjai 1916-ban egyhangúlag megválasztották az akadémia első elnökévé. Az előadás célja annak bemutatása, hogyan alakult Giesswein és a társulat kapcsolata.

DEDE FRANCISKA

Illusztrációk a Szent István Társulat kiadványaiban

A Szent István Társulat kiadványait tekintve nemcsak a tartalmi, hanem a formai gazdagságot és igényességet is érdemes vizsgálni, hiszen a díszalbumok mellett számos kötet borítóját, címlapját és illusztrációit készítették a kor neves – nem egy esetben ma is ismert és számontartott – alkotói. Figyelmet érdemelnek a lapok és naptárak díszes címlapjai, fejlécei, metszetei, majd később a fényképei, a tankönyvek rajzos vagy színes ábrái, a gyermek- és ifjúsági művek rajzai és a könyvsorozatok borítói is.

Az előadás arra vállalkozik, hogy mozaikszerűen érzékeltesse a kiadványok formai sokszínűségét, kiemelve néhány fontos kezdeményezést, jelentős vagy érdekes díszalbumot, emlékkönyvet, valamint felvillantva a műfajok sokféleségét és bemutatva egy-egy művész címlapképeit és könyvillusztrációit.

Nagy Sándor illusztrációja Sik Sándor
A boldog ember inge című művéhez (részlet)